

Lívslong læring

Í dögum 7. og 8. november í fjór var eg á eini norðurlandskari-evropeiskari ráðstevnu undir heitinum **Lívslong læring - frá hugmynd til veruleika**.

Á hesi ráðstevnu, har undirvísingarmálaráðharrarnir úr flestu Norðurlöndum - umframt EU-umboð og skúlafolk úr øðrum evropeiskum löndum - høvdu orðið, vóru virðismiklar hugsanir bornar fram um skúla, útbúgvingarkrøv, læring og menning av fólkaraðinum, lærerum, hvørvi, fólkupplýsing, samstarv millum skúla og arbeidslívs, arbeidsplassið sum skúli, tvørgreint samstarv, um ta torføra leiðina til upplýsingar- og vitanarsamfelagið, um heildarfatana av samfelagi og útbúgving, - ja, um skúlan fyri lívið, framtíðarskúlan.

Av tí eg haldi, at fleiri av teimum hugsanum, ið her vóru bornar fram, eisini fara at ávirka tann føroyska fólkaskúlan, innihald og arbeidshátt hansara so ella so í framtíðini, so fari eg í hesum viðfangi, nú evnið er **eftirútbúgving av fólkaskúla lærarum**, at stýðja meg til nakrar av teimum hugsanum, ið har vóru bornar fram.

Tann útbúgvingarmyndil, ið hóskaði til tað samfelagið, har endurnýggjanir røkk frá einum ættarliði til annað, noyðist nú at víkja fyri einum nýggjum og breiðari útbúgvingarpolitikki, har allir formir fyri læring og tað á øllum økjum - mega verða tikin við.

Á gáttini inn í 21. öld er umráðandi at skapa eitt haldgott støði undir einum lærandi samfelagi (t.e. borgarar, ið stóðugt mega læra at læra), tí tað er yvirhøvur einin ivi um, at tað verður meir enn nakrantíð áður ein dygdargóð, viðkomandi útbúgving saman við virðismiklum menniskjaligum eiginleikum í einum virkisfús-um fólk, ið framkomir framtíðarsamfelag fara at verða grundað á. Tí má hvørt landið sær miðvíst menna sín egna útbúgvingarpolitikk, um tað skal fóta sær í framtíðini.

Hesi 6 grundleggjandi viðurskipti mega tí øll lond hava í huga:

- * Hug og evni at læra okkurt nýtt alt lívið skulu vera grundløg í barnaskúlanum.
- * Samarbeiðið millum skúla og arbeidslív skal styrkjast.
- * Arbeidslívs skulu mennast og búast til fruktug góð lærerum-hvørvi.
- * Skúlar og arbeidsplass, felagsskapir og myndugleikar mega menna eina nýggja samstarvsmentan, so at lívslong læring kann verða framd í verki.
- * Næmingurin skal standa í miðdeplinum og upp-

liva av sonnum, hvussu áhugavert og stuttligt tað er at læra okkurt nýtt.

- * Teir sjálvboðnu og fólkaligu felagsskapir hava stóran týdning, tá ið um ræður at menna lívslanga læring.

Árið í fjór varð røpt **Tað evropeiska árið fyri lívslanga læring**. Hetta árið vóru 4 høvuðstrupulleikar í brennideplinum:

- * **Tann vaksandi gjógvinn millum skúla og arbeidslív.** Lærarar í Evropa kenna seg illa nú á dögum, tí teir fáa lutvíst skyldina fyri tí gongd, sum teir sjálvir ikki hava tamarhald á, nevnliga at tríð hvør unglingi, sum nú kemur úr skúlanum, verður arbeidslaysur. Tað verður meir og meir staðfest, at skúlin í verandi líki ikki longur er førur fyri at fyrireika börnini til teirra arbeidslív. Hesin treki, statisk skúlin, ið hevur so ílt við at broytast, førkar seg tí longur og longur burtur frá tí dynamiska nútíðarsamfelagnum, sum er í stóðugari broyting. Framtíðarskúlin verður tí noyðdur at geva næmingunum nýggjan tíðarberan lærðóm og eitt viðkomandi arbeidslív og samstarvslag, har aðalhvørki er lívslangur líðilígleiki, har næmingurin verður lærður at laga seg til skiftandi viðurskipti.

- * **Tað týðningarmikla skiftið til upplýsingar- og vitanarsamfelagið.** Um yvirgongdin til ta teknifrøði, sum gevur tí einstaka nógva lættari atgongd til vitan - eisini uttan fyri ta formligu skipanina - eydnast væl, so gevur hetta borgarunum heilt nýggjar og eins møguleikar. Men misneyðnast henda yvirgongdin, so fer upplýsingar- og vitanarsamfelagið at gera verandi ójavnar enn greifligari - og nýggir ójavnar koma undan kavi.

Tann stóri eftirspurningurin eftir nýggjum útbúgvingum ber við sær, at vaksandi tørvur verður á samstarvi tvørtur um galdandi markaskjøl. Hetta samstarvslag skulu næmingarnir longu læra í fólkaskúlanum. Neyðugt verður eisini at hjálpa teimum smáu arbeidsplassunum, so at tey verða før fyri at menna sín førleika og verða kappingarfør.

Fyri einum ættarliði síðan var mett, at legði tú pening og menniskjaliga orku í eina útbúgving, so vardi tann útbúgvingarlaga haldgøðskan eini 30-40 ár. Í dag verður mett, at tá ið

tað snýr seg um itøkiliga útbúgvingar sum t.d. tekniskt fimi, so er haldgøðskan nú avmarkað til 3-4 ár. Ávisur kunneiki eldist við rúðandi ferð nú á dögum. Tíðarvætt undirvísingartilfarir í bókalíki fer t.d. fjarandi virði í framtíðini, tí kunningartøkni-frøðin verður at geva nógva lættari, sannari og biligari upplýsingar, enn bókin verður før fyri. Samstundis økist tørvurin á almennum og nýggjum førleikum.

- * **Tørvur verður á einum nýggjum arbeidshugtaki.** Spurt kann verða, um lønt arbeid - eins og nú á dögum - framvegis fer at verða lykilin til sosiala eindarsavnan (integratió)? Hvør fer í framtíðini at góðkenna hvørjar førleikar - og nýggjar, týðningarmiklar - førleikar? Munnu teir umskjappar, sum í framtíðini fara at søkja stórv, eisini lærarastórv, hava heilt nýggjar væntanir?

Albert Einstein gav einaferð sínum studentum teir somu próvtøkuspurningarnar 2 ár á rað. Ein atstøðari gjørdi hann varan við mistakið. "Takk fyri", svaraði Einstein, "men hetta er ikki eitt mistak. Satt er, at spurningarnir eru teir somu, svarini hava broytt seg síðan í fjór."

So stóra helt Einstein brotningina vera eftir einum ári fyri hálvari öld síðan. Hetta er tann stóða, við øll standa í. Svarini á teir somu spurningarnar skifta alla tíðina - skjótari og skjótari. Tí kann tað fáa álvarligar avleiðingar fyri alt samfelagið, um vit ikki við stuttum millumbilum laga okkara skúlaskip til tað broyttu samfelagið. Hetta er ikki minst galdandi, tá ið tað t.d. snýr seg um at endurskoða og dagføra okkara fólkaskúlalóg!

Hesar brádlugu broytingar, ið ikki minst standast av samskiptum og kunningar-tøkni-frøðini, bera m.a. við sær, at tað fer yvirhøvur ikki at verða nóg mikil hjá einum fólkaskúla lærara at sleppa 1- ella hægst 2 ferðir á eitt árskeið og so okkurt styttri skeið í síni tænastu-tíð.

Hesin eftirútbúgvingarformur, ið hevði til endamáls at dagføra og endurnýggja verandi útbúgving, hóskaði væl í tí samfelagi, ið broyttist lítið og einki, men als ikki í nútíðarsamfelagnum, har broytingarnar bæði eru bráðar og ógvusligar. Eftirútbúgving í verandi líki og týðningi fer tí í ávisan mun at verða eitt fjarandi hugtak í komandi tíðum.

Hesar bráðu broytingarnar í samfelagnum, búskapinum, arbeidslívinum, mentanini og frítíðarfyr-taksmentini fer at vera

við sær, at meginreglan um lívslanga læring fer tí istaðin at gerast livandi veruleiki hjá einstaklingum, felagsskapum - ja øllum samfelagnum.

Neyðugt verður í hvørjum landi sær at gera ein nýggjan og fjølbroyttan útbúgvingarpolitikk, ið skal fata um allar formir fyri læring, annaðhvørt útbúgvingin skal fara fram í barnagarði ella royndarstovu, í skúlum og útbúgvingarstovnum ella á arbeidsplassum, í heimi ella í frítíðini.

Dygdargóð grundútbúgving í barna- og ungdomsárunum er lykilin til lívslanga læring. Dygdin í grundútbúgvingini er avgerandi fyri tí kunneika og fimi, teimum virðum og hugburðum, tørvur verður á seinni í lívinum.

Einalæraratilveran, har ein lærari er í eini stovu við einum flokki í eini lærugrein, kann ikki vera einavaldandi longur. Hon hóskar ikki einsamøll til nútíðarsamfelagið og krøv tess til borgaran um fjølbroytta, persónliga menning, virk- ishug, sjálvstøðuga meting, samavgerð, samabýrgd og samstarv í einum fólkareðisligum felagsskapi saman við medmenniskjanum.

Saman at halda og at samstarva hevur ikki verið aðalmerki Føroyinga. Tað gongur jú sjón fyri søgn, hvussu spjæðing og sundurlyndi syndra tjóðina á øllum økjum, tað veri seg átrúnadarlaga, politiskt, vinnu- og samfelagsliga, og hvussu sjálvsøki og sjálvdráttar-lyndi mersýgur mangar skilagóðar ætlanir.

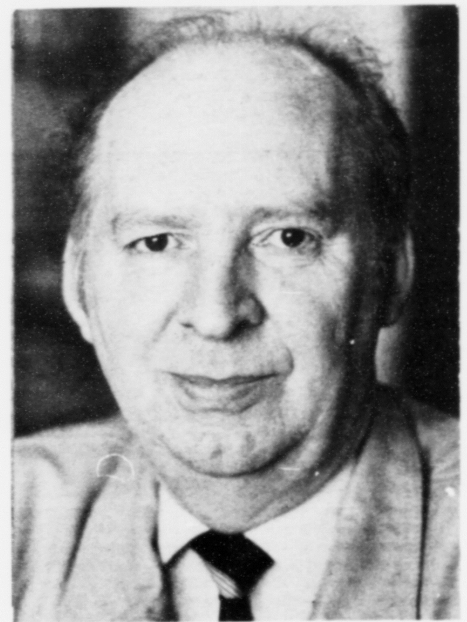
Trot hevur eisini verið bæði á samstarvssinni og vilja á skúlaøkinum, og hevur hesin vantandi hugburður tíværr darvað skúlanum á so mangan hátt. Tað er ein royndur lutur, at uttan skilagótt skúlasamstarv fáa vit ongantíð ein skúla fyri øll - Samskúlan.

Um okkum skal verða lív lagað, verður tí neyðugt at leggja á annan bóg. Byrjast má við barninum t.e. fólkaskúlanum, tí tað, ungur nemur, gamalur fremur.

Við tí í huga, sum her er borið fram, er umráðandi, at nógva stórr dentur verður lagdur á tvørgangandi fimi í undirvísingarinnehaldi skúlans og arbeidsháttum, har høvi verður hjá næmingum at læra at samstarva við øðrum og at samskipta, at læra at arbeíða, læra at læra, at ognar sær nýggja vitan o.s.fr.

Samstarvið millum skúla, tað heimliga umhvørvið, arbeidslív, og aðrar útbúgvingarstovnar má mennast, og neyðugt verður at áseta greið stevnumið og endamálið fyri tí felags virksemi-num.

Her á landi eins og aðra- staðni verður sera umráðandi, at bæði skúli, felagsskapir og viðkomandi

Tann árligi fundurin við skúlaleiðarar fólkaskúlans, sum Landsskúla- fyrisitingin plagar at skipa fyri, var hildin 14. mars í ár á Føroya Lær- araskúla. Á hesum fundi bar Petur Jacob Sigvardsen, deildarleiðari, fram nakrar hugsanir um evnið "Lívslanga læring". Av tí at hildið verður, at hetta evnið hevur almenn- an áhuga, so verður tað, ið har var borið fram, endurgivið her í blaðnum

myndugleikar menna eina heilt nýggja samarbeiðs- mentan, so sum álitid um nýggja fólkaskúlalóg eisini viðger serstakliga í sam- bandi við 10. flokk.

Í nútíðarsamfelagnum noyðist tí eitt og hvørt ar- beidsplass samstundis at verða eitt lærupláss í nýgg- jar merking. Tað er ikki minst á arbeidsplassinum, tann lívslanga læringin eig- ur at verða framd, um ar- beidsplassinum skal verða lív lagað, tí uttan henda týðningarmikla møguleika verður eitt og hvørt arbeiðs- plass at missa sítt kapping- arfæri og sítt takfæri við nú- tíðarsamfelagið - og landið alt gerst efturbátur!

Tað er tí, sum sagt, á sjálvum arbeidsplassinum (og í hesum føri: í fólk- skúlanum!), at tann dagliga menningin og ein dagfærd, skipað og stóðugt útbúg- ving, t.e. lívslong læring, skal fara fram.

Eins og landsstýrismað- urin sambært § 25 í um- rødda álitu skal gera eina menningarætlan fyri allan fólkaskúlan, so skal skúlans leiðsla saman við lærar- um og ráðgevvum somu- leidis gera eina greiða menningarætlan fyri tann einstaka skúlan. Ein tilfík ætlan, ið eigur at fevna um alt virksemi skúlans, skal tí eisini hava greiðar ásetingar um útbúgvingarskúla lærar- anna, t.e. lívslanga læring.

Vónandi kemur tann dag- ur, tá ið tað eisini fer at renna upp fyri Føroyingum, hvussu oyðandi og køvandi øll spjæðing og alt sundur- lyndi er fyri land og fólk, og hvussu neyðugt, gagnligt og mennandi eitt skilagott og skipað samstarv á øllum økjum er fyri eitt so lítið land sum okkara.

Vónandi kemur eisini tann dagur, tá ið fólkaskúlin ikki einars er skúli í van- ligari merking, har lærarar av og á kunnu sleppa á hess- ini eftirútbúgvingarskeið, men har sjálvar skúlin verður tann miðvís, skipaði og viðkomandi menningar- staðurin, læringarstaðurin bæði hjá næmingunum og hvørjum tí einasta lærara v.m., og har lívslong læring fær bestu gróðrarlíkindi.

Tann dag fer at gróva um gangandi fót í fólkaskúlan- um, og tá verður gott bæði at vera næmingur, lærari og leiðsla. Tá verður tað eisini betri at vera Føroyingur.

Petur Jacob Sigvardsen